

5 בפברואר 2025

לכבוד

ח"כ מיקי לוי

יו"ר הוועדה לביקורת המדינה

mickeylevy@knesset.gov.il

שלום רב,

הנדון: בקשה לקיום דיון דחוף בוועדה לביקורת המדינה בנושא ביטול נבחרת הדירקטורים

- פנייה זו נשלחת אלייך מטעם מכון זולת לשוויון וזכויות אדם, בבקשה לקיים דיון דחוף בוועדה לביקורת המדינה בעקבות החלטתו של השר דוד אמסלם להוביל לביטול נבחרת הדירקטורים בחברות הממשלתיות.¹ מהלך זה עומד בסתירה מוחלטת להמלצותיו של מבקר המדינה, כפי שהוצגו בדוחות שפורסמו בעבר, ואף בדו"ח שפורסם בחודש ינואר 2024 (להלן: "דו"ח המבקר").²
- נבחרת הדירקטורים הוקמה בשנת 2013 על רקע ביקורת חוזרת של מבקרי המדינה על ריבוי המינויים הפוליטיים בחברות הממשלתיות, לעיתים ללא כישורים מקצועיים הולמים. דוח המבקר מציין לחיוב את הקמת הנבחרת, כמנגנון המאפשר בחירה שוויונית ומקצועית.³
- עד לשנת 2013 השרים היו בוחרים בעצמם את המועמדים, ומעבירים את שמם לאישור הוועדה הממנה. כבר בשנת 1998 התריע מבקר המדינה מפני פרקטיקה זו וציין כי "שרים בוחרים רבים ממועמדיהם לתפקיד דירקטור מקרב חוג מכריהם ומקורביהם".⁴ מצב זה פגע בעיקרון השוויון, מנע הזדמנויות למועמדים ראויים, והוביל לניהול לא תקין של החברות הממשלתיות.
- אתמול הודיעה רשות החברות הממשלתיות על "מהפכה בינוי דירקטורים לחברות ממשלתיות"⁵ - אלא שלא במהפכה מדובר - אלא בנסיגה מסוכנת חזרה למנגנון המינויים הפוליטיים שנפסל בעבר בשל פגיעתו החמורה במינהל התקין. "המהפכה" מתבססת על המלצות ועדת מינדי - ועדה שמינה השר אמסלם עצמו - ומטרתה ביטול מוחלט של נבחרת הדירקטורים. במקום הליך מקצועי ושקוף, מוצע להקים ועדות מינוי פרטניות לכל חברה, מהלך שיאפשר למפלגות השלטון למנות מקורבים פוליטיים לעשרות חברות ממשלתיות.⁶

¹ מהפכה בינוי דירקטורים לחברות ממשלתיות, אתר החברות הממשלתיות (4.2.2025).

² דוח מבקר המדינה - הפיקוח והבקרה על החברות הממשלתיות (ינואר 2024). להלן, "דוח המבקר".

³ דוח המבקר, עמ' 30.

⁴ דוח מבקר המדינה - מינוי דירקטורים מטעם המדינה בחברות ממשלתיות (1998).

⁵ מהפכה בינוי דירקטורים לחברות ממשלתיות, אתר החברות הממשלתיות (4.2.2025).

⁶ גד ליאור, ג'ויבס לחברים במקום מינויים ראויים: השר אמסלם בדרך לפרק את נבחרת הדירקטורים, Ynet (5.2.2025).

5. ביטול הנבחרת משמעו פירוק מוחלט של מנגנוני הפיקוח והמינויים התקינים והחזרת השליטה המלאה לידי הפוליטיקאים. צעד זה ייצור פתח רחב לשחיתות, למינויים בלתי ראויים ולפגיעה חמורה באמון הציבור בניהול החברות הממשלתיות. נוסף לכך, מהלך זה צפוי להעמיק את חוסר השוויון, שכן החברות הממשלתיות – בהיותן גורם מרכזי בתחומים קריטיים כגון אנרגיה, מים, בריאות, תחבורה ודיור – יוכלו להפוך לכלי פוליטי המשרת אינטרסים מפלגתיים, תוך קיפוח אוכלוסיות מסוימות מסיבות פוליטיות ואף גזעניות.

6. מדובר במהלך מסוכן הפוגע בשירותים הציבוריים וביאכות הניהול של החברות הממשלתיות. דירקטוריונים הנשלטים על ידי נאמנים פוליטיים עלולים לקבל החלטות ממניעים זרים, לפגוע בהתנהלות מקצועית ולגרום לנזק כלכלי כבד למשק ולציבור. יתרה מכך, מהלך זה עומד בניגוד מוחלט להמלצות ארגונים בינלאומיים כגון ה-OECD הדורשים מינוי מקצועי ושקוף של דירקטורים בחברות ממשלתיות.

7. לאור כל האמור לעיל, אנו מבקשים לקיים דיון דחוף בוועדה לביקורת המדינה, שיבחן את ההשלכות החמורות של ביטול נבחרת הדירקטורים, לרבות פגיעה חמורה במינהל התקין וטוהר המידות; הפרה בוטה של המלצות מבקר המדינה לאורך השנים, שהדגישו את הצורך בשקיפות ושוויון במינויים; הפיכת החברות הממשלתיות לכלי פוליטי בידי השרים בניגוד מוחלט להמלצות ה-OECD ולסטנדרטים בינלאומיים; חיסול המנגנון לשיפור הגיוון בדירקטוריונים, תוך פגיעה באוכלוסיות בתת-ייצוג והצורך בהגנה חקיקתית על נבחרת הדירקטורים כדי למנוע שינויים פוליטיים עתידיים שיפגעו במינהל הציבורי.

נשמח להציג את עמדתנו במהלך הדיון ולהרחיב בדבר הצורך בהגנה על החברות הממשלתיות מפני פוליטיזציה מסוכנת.

בכבוד רב,

עינת עובדיה

מנכ"לית, מכון זולת

טל הלל, עו"ד

מקדמת מדיניות, מכון זולת

העתק: מר מתניהו אגלמן, מבקר המדינה, במייל ombudsman@mevaker.gov.il